

THE EVOLUTION OF ETHICAL THOUGHT IN THE ERA OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE: A PHILOSOPHICAL APPROACH

Shakhnoza Khasanboyevna Sariboyeva

Lecturer, Department of Social Sciences

University of Business and Science

E-mail: alisheryoldashev1989@gmail.com

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: artificial intelligence, moral thinking, philosophical approach, digital ethics, algorithmic responsibility, human dignity, information society, technological progress, axiology, digital culture.

Received: 01.06.26

Accepted: 02.06.26

Published: 03.06.26

Abstract: This article analyzes the evolution of moral thinking in the age of artificial intelligence from philosophical, social, and axiological perspectives. It examines how digital technologies influence decision-making culture, the understanding of responsibility, the criteria of justice and transparency, and the individual's spiritual and moral self-position. Artificial intelligence is interpreted not merely as a technical instrument but as a civilizational phenomenon that reorganizes humanity's moral choices. The article highlights issues of algorithmic decision-making, data ethics, human oversight, digital subjectivity, responsibility, and social trust in connection with the historical development of ethical consciousness.

SUN'IY INTELLEKT DAVRIDA AXLOQIY TAFAKKUR EVOLYUTSIYASI: FALSAFIY YONDASHUV

Shaxnoza Xasanboyevna Sariboyeva

University of Business and Science

Ijtimoiy fanlar kafedrasida o'qituvchisi

E-mail: alisheryoldashev1989@gmail.com

Toshkent, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, axloqiy tafakkur, falsafiy yondashuv, raqamli etika,

Annotatsiya: M Mazkur maqolada sun'iy intellekt davrida axloqiy tafakkurning

algoritmik mas'uliyat, inson qadri, axborot jamiyati, texnologik taraqqiyot, aksiologiya, raqamli madaniyat.

evolyutsiyasi falsafiy, ijtimoiy va aksiologik yondashuvlar kesimida tahlil qilinadi. Tadqiqotda raqamli texnologiyalar inson qaror qabul qilish madaniyatiga, mas'uliyatni anglash shakllariga, adolat va shaffoflik mezonlariga, shuningdek, shaxsning ma'naviy-o'zlik pozitsiyasiga qanday ta'sir ko'rsatayotgani ochib beriladi. Sun'iy intellekt faqat texnik vosita emas, balki insoniyatning axloqiy tanlovlarini qayta tashkil etuvchi sivilizatsion hodisa sifatida talqin qilinadi. Maqolada algoritmik qarorlar, ma'lumotlar etikasi, inson nazorati, raqamli subyektlilik, javobgarlik va ijtimoiy ishonch muammolari axloqiy tafakkurning tarixiy rivojlanishi bilan bog'lab yoritiladi.

ЭВОЛЮЦИЯ ЭТИЧЕСКОЙ МЫСЛИ В ЭПОХУ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА: ФИЛОСОФСКИЙ ПОДХОД

Шахноза Хасанбоевна Сарибоева

Преподаватель кафедры социальных наук

University of Business and Science

E-mail: alisheryoldashev1989@gmail.com

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: искусственный интеллект, нравственное мышление, философский подход, цифровая этика, алгоритмическая ответственность, ценность человека, информационное общество, технологический прогресс, аксиология, цифровая культура.

Аннотация: В статье анализируется эволюция нравственного мышления в эпоху искусственного интеллекта с философских, социальных и аксиологических позиций. Раскрывается влияние цифровых технологий на культуру принятия решений, понимание ответственности, критерии справедливости и прозрачности, а также на духовно-личностную позицию человека. Искусственный интеллект рассматривается не только как технический инструмент, но и как цивилизационный феномен, перестраивающий моральный выбор человечества. Особое внимание уделяется проблемам алгоритмических решений, этики данных, человеческого контроля, цифровой субъектности, ответственности и социального доверия.

Kirish. XXI asrning ikkinchi choragiga kelib sun'iy intellekt insoniyat tafakkuri, ijtimoiy munosabatlar va axloqiy qadriyatlar tizimini qayta ko'rib chiqishga majbur qilayotgan eng murakkab sivilizatsion hodisalardan biriga aylandi. Avval texnik hisoblash, avtomatlashtirish va ma'lumotlarni qayta ishlash vositasi sifatida talqin qilingan sun'iy intellekt bugun ta'lim, tibbiyot, davlat boshqaruvi, huquq, iqtisodiyot, madaniyat, axborot xavfsizligi va kundalik kommunikatsiya jarayonlarida faol ishtirok etmoqda. Bunday sharoitda axloqiy tafakkur ham an'anaviy "yaxshiyomon", "adolat-adolatsizlik", "mas'uliyat-beparvolik" kabi qarama-qarshiliklar doirasidan chiqib, algoritmik qaror, raqamli iz, ma'lumotlar suvereniteti, sun'iy agentlik, inson nazorati va texnologik vositachilik kabi yangi tushunchalar bilan boyimoqda[1]. Axloqiy tafakkur evolyutsiyasi deganda insonning o'z harakati, niyati, qarori va ijtimoiy oqibatlarini qadriyatlar tizimi orqali anglash qobiliyatining tarixiy va mazmuniy o'zgarishi tushuniladi. Antik falsafada axloqiy tafakkur ko'proq fazilat, aql va me'yor bilan bog'langan bo'lsa, diniy-falsafiy tafakkurda u vijdon, burch, mas'uliyat va ruhiy poklanish kategoriyalari bilan izohlangan. Yangi davr falsafasida axloqiy tafakkur shaxs erkinligi, huquqiy mas'uliyat va ijtimoiy shartnoma bilan bog'landi. Zamonaviy raqamli davrda esa axloqiy tafakkur insonning o'zi ishlab chiqqan texnologik tizimlar orqali o'ziga qaytib kelayotgan murakkab ijtimoiy natijalarni anglash, nazorat qilish va baholash imkoniyati sifatida namoyon bo'lmoqda[2]. Sun'iy intellektning axloqiy tafakkurga ta'siri ikki yo'nalishda kuzatiladi. Birinchidan, u inson faoliyatining samaradorligini oshirib, murakkab ma'lumotlar asosida tezkor qaror qabul qilish imkonini beradi. Ikkinchidan, u qaror qabul qilish jarayonida insoniy sezgi, hamdardlik, kontekstni tushunish, ma'naviy mas'uliyat va qadriyatlar muvozanati kabi omillarni cheklab qo'yishi mumkin. Algoritm statistik ehtimolliklar, tarixiy ma'lumotlar va dasturlangan mezonlar asosida ishlaydi, ammo u inson hayotining ma'no, niyat, iztirob, umid, adolat hissi va axloqiy kechinmalar bilan bog'liq nozik qatlamlarini to'liq qamrab ololmaydi. Shu sababli sun'iy intellekt davrida axloqiy tafakkurni rivojlantirish texnologiyani inkor etish emas, balki uni inson qadri va ijtimoiy adolat manfaatlariga bo'ysundirish masalasidir[3]. Mazkur mavzuning dolzarbligi shundaki, sun'iy intellekt tizimlari ijtimoiy hayotning tobora ko'proq sohalorida qarorlarni tavsiya qiluvchi, saralovchi, baholovchi va prognoz qiluvchi mexanizmga aylanmoqda. Agar bunday tizimlar axloqiy-falsafiy mezonlarsiz joriy etilsa, ular mavjud ijtimoiy tengsizliklarni kuchaytirishi, inson shaxsini ma'lumotlar to'plamiga qisqartirishi, javobgarlikning subyektini mavhumlashtirishi va ijtimoiy ishonchni zaiflashtirishi mumkin. Masalan, ta'limda o'quvchini faqat reyting ko'rsatkichlari orqali baholash, tibbiyotda bemorni faqat risk profili bilan tavsiflash, mehnat bozorida insonni algoritmik filtrlash orqali saralash axloqiy tafakkurning insonparvarlik asoslarini qayta muhokama qilishni talab

qiladi[4]. Falsafiy nuqtai nazardan sun'iy intellekt davrida eng muhim savol quyidagicha qo'yiladi: texnologik tizimlar inson qarorlarini qo'llab-quvvatlayaptimi yoki insonning axloqiy mas'uliyatini asta-sekin algoritmlarga topshiryaptimi? Bu savol faqat texnika, informatika yoki huquq doirasidagi masala emas. U ontologik, gnoseologik va aksiologik mazmunga ega. Ontologik jihatdan sun'iy intellekt inson va mashina o'rtasidagi chegarani qayta belgilaydi; gnoseologik jihatdan bilim ishlab chiqarishning yangi shakllarini yaratadi; aksiologik jihatdan esa qaysi qadriyatlar texnologik rivojlanishning ustuvor mezoniga aylanishi kerakligini muhokama qiladi. Shuning uchun axloqiy tafakkur evolyutsiyasi sun'iy intellektni faqat "aqli dastur" emas, balki insoniyatning o'z qadriyatlarini sinovdan o'tkazuvchi tarixiy jarayon sifatida anglashni taqozo etadi[5]. Sun'iy intellektning axloqiy muammolari orasida shaffoflik, izohlanuvchanlik, diskriminatsiya xavfi, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, mualliflik, javobgarlik, xavfsizlik, inson nazorati va raqamli manipulyatsiya masalalari alohida o'rin tutadi. Algoritmik tizimlar ko'pincha murakkab modellar asosida ishlagani sababli ularning qarori qanday shakllanganini oddiy foydalanuvchi, hatto ba'zan mutaxassis ham to'liq tushuntira olmaydi. Bunday holatda "axloqiy qaror" tushunchasi ham o'zgaradi: endi axloqiylik faqat inson niyatining pokligi bilan emas, balki tizim dizayni, ma'lumotlar sifati, boshqaruv mexanizmi va jamoatchilik nazorati bilan ham belgilanadi[6]. O'zbekiston sharoitida mazkur muammo yanada o'ziga xos ahamiyat kasb etadi. Mamlakatda raqamli transformatsiya, elektron hukumat, ta'limni modernizatsiya qilish, tibbiy xizmatlarni raqamlashtirish va innovatsion iqtisodiyotga o'tish jarayonlari jadallashmoqda. Bunday sharoitda sun'iy intellektdan foydalanishning axloqiy-falsafiy asoslarini ishlab chiqish milliy qadriyatlar, inson qadrini ulug'lash, adolat, ijtimoiy mas'uliyat va ma'naviy tarbiya tamoyillari bilan uyg'un bo'lishi lozim. Raqamli taraqqiyot insonni texnik jarayonning passiv obyektiga emas, balki ongli, mas'uliyatli va qadriyatga yo'naltirilgan subyektiga aylantirgan taqdirdagina ijtimoiy-falsafiy jihatdan barqaror natija beradi[7].

Adabiyotlar tahlili. Sun'iy intellekt va axloqiy tafakkur masalasini O'zbekiston ilmiy maydonida tahlil qilishda Shirin Muxiddinovna Toshpolatovaning izlanishlari alohida e'tiborga molikdir. Uning "Ethics of AI Technologies as a Task in the Training of Public Civil Servants in the Republic of Uzbekistan" nomli maqolasida sun'iy intellekt etikasi davlat boshqaruvi, raqamli xizmatlar va davlat xizmatchilarining kasbiy kompetensiyasi bilan bog'liq masala sifatida o'rganiladi. Muallif sun'iy intellektdan foydalanishda faqat texnik bilim yetarli emasligini, balki axloqiy me'yor, inson huquqlari, shaffoflik, mas'uliyat va ijtimoiy ishonch masalalari ham mutaxassis tayyorlash jarayoniga kiritilishi zarurligini asoslaydi. Mazkur yondashuv maqolamiz mavzusi uchun muhim, chunki unda axloqiy tafakkur individual vijdon doirasidan chiqib,

institutsional boshqaruv, kadrlar siyosati va raqamli xizmatlar madaniyatining tarkibiy qismiga aylanishi ko'rsatiladi. Toshpolatova qarashlarida sun'iy intellekt etikasi nazariy shior emas, balki davlat boshqaruvida qaror qabul qilish sifati, fuqarolar bilan muloqot madaniyati va adolatli xizmat ko'rsatishning amaliy sharti sifatida talqin qilinadi[8]. Mavzuga yaqin ikkinchi manba sifatida T. Muxtarovanning "Sun'iy intellektning falsafiy-axloqiy muammolari" nomli maqolasini ko'rsatish mumkin. Muxtarova sun'iy intellektni faqat texnologik innovatsiya emas, balki ontologik, epistemologik, axloqiy, ma'naviy va estetik tuzilmalarni qayta muhokama qilishga majbur etuvchi hodisa sifatida tahlil qiladi. Muallifning asosiy ilmiy pozitsiyasi shundan iboratki, sun'iy intellekt inson tafakkurining tashqi texnik modeli bo'lishi bilan birga, insonning o'z mohiyati, ijodkorligi, erkinligi va mas'uliyatini yangicha anglash zaruratini ham tug'diradi. Ayniqsa, raqamli shaxsiyat, virtual reallik, algoritmik qaror va ma'naviy qadriyatlar o'rtasidagi nisbat masalasi maqolamizda ko'tarilayotgan axloqiy tafakkur evolyutsiyasi g'oyasi bilan bevosita bog'liqdir[9]. Toshpolatova va Muxtarova izlanishlari o'zaro qiyoslanganda, birinchisida sun'iy intellekt etikasi ko'proq davlat boshqaruvi va professional tayyorgarlik vazifasi sifatida, ikkinchisida esa inson mohiyati, ma'naviyat va falsafiy dunyoqarashning transformatsiyasi sifatida talqin qilinadi. Ushbu ikki yondashuv maqolamiz uchun metodologik jihatdan muhim sintez imkonini beradi: sun'iy intellekt davrida axloqiy tafakkur bir vaqtning o'zida ham institutsional, ham ekzistensial hodisadir. Institutsional darajada u qonun, me'yor, standart, ta'lim dasturi va boshqaruv mexanizmlarida namoyon bo'ladi; ekzistensial darajada esa insonning o'z qarori, erkinligi, vijdoni, mas'uliyati va qadriyat tanlovida ifodalanadi. Shunday qilib, o'zbek ilmiy adabiyotlarida shakllanayotgan bu yo'nalish sun'iy intellektni milliy qadriyatlar, ijtimoiy adolat va ma'naviy mas'uliyat bilan bog'lab tahlil qilish zarurligini ko'rsatadi.

Metodologik qism. Ushbu maqolada sun'iy intellekt davrida axloqiy tafakkur evolyutsiyasini yoritish uchun kompleks falsafiy-metodologik yondashuv qo'llanildi. Avvalo, dialektik tahlil metodi orqali texnologik taraqqiyot va axloqiy qadriyatlar o'rtasidagi ichki ziddiyatlar, ularning o'zaro ta'siri hamda yangi sifat bosqichiga o'tish mexanizmlari ochib berildi. Dialektik yondashuv sun'iy intellektni bir tomonlama "xavf" yoki "imkoniyat" sifatida emas, balki insoniyatning ma'naviy-intellektual rivojida qarama-qarshi tendensiyalarni birlashtiruvchi murakkab jarayon sifatida ko'rishga imkon berdi. Shu asosda algoritmik samaradorlik bilan insonparvarlik mezonlari, avtomatlashtirish bilan mas'uliyat, ma'lumotlarga asoslangan qaror bilan qadriyatga asoslangan tanlov o'rtasidagi munosabatlar tahlil qilindi. Ikkinchidan, aksiologik tahlil metodi maqolaning markaziy metodlaridan biri sifatida qo'llanildi, chunki sun'iy intellekt davrida eng asosiy muammo texnologiyaning qanday ishlashi emas, balki uning qaysi

qadriyatlarga xizmat qilishi masalasidir. Aksiologik yondashuv yordamida inson qadri, erkinlik, adolat, shaffoflik, mas'uliyat, ishonch, hamdardlik va ijtimoiy tenglik kabi kategoriyalar sun'iy intellekt tizimlari bilan bog'liq holda qayta talqin qilindi. Mazkur metod axloqiy tafakkurning evolyutsiyasini qadriyatlarining yo'qolishi sifatida emas, balki ularning yangi raqamli sharoitda qayta tartiblanishi va ijtimoiy amaliyotga moslashuvi sifatida tushuntirish imkonini berdi. Natijada maqolada qo'llanilgan metodlar bir-birini to'ldirgan holda sun'iy intellekt davrida axloqiy tafakkur evolyutsiyasini keng, murakkab va ilmiy asoslangan tarzda yoritishga xizmat qildi.

Natijalar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt davrida axloqiy tafakkur evolyutsiyasi bir necha asosiy yo'nalishda namoyon bo'ladi. Birinchi natija shundan iboratki, axloqiy tafakkur individual subyektning shaxsiy vijdoni va burch hissi doirasidan chiqib, texnologik tizimlar, algoritmik dizayn, institutsional boshqaruv va jamoaviy javobgarlik darajasiga ko'tarilmoqda. An'anaviy axloqiy qarashlarda qaror qabul qiluvchi subyekt odatda inson sifatida tasavvur qilingan bo'lsa, sun'iy intellekt sharoitida qaror bir nechta omil: dasturchi, ma'lumotlar bazasi, model arxitekturasi, foydalanuvchi, tashkilot va huquqiy muhit o'zaro ta'sirida yuzaga keladi. Demak, axloqiy tafakkur endilikda "kim javobgar?" degan savolni "javobgarlik qanday taqsimlangan?" degan murakkab savolga aylantirmoqda. Ikkinchi natija shundan iboratki, sun'iy intellekt axloqiy tafakkurga yangi kategoriyalarni olib kirdi. Algoritmik shaffoflik, izohlanuvchanlik, ma'lumotlar adolati, raqamli rozilik, avtomatlashtirilgan qarorlarning tekshiriluvchanligi, inson nazoratining minimal chegarasi, raqamli diskriminatsiya va sun'iy agentlik kabi tushunchalar zamonaviy axloqiy tafakkurning ajralmas qismiga aylanmoqda. Bu tushunchalar axloqiylikni faqat niyat va xulq bilan emas, balki texnik tizimning tuzilishi, ma'lumotlar sifati va ijtimoiy oqibatlarini bilan bog'lashga majbur qiladi. Natijada axloqiy tafakkur ko'proq protsessual, ya'ni jarayonni nazorat qiluvchi va oldindan xavfni baholovchi xususiyat kasb etmoqda. Uchinchi natija sifatida inson qadrini himoya qilish sun'iy intellekt davridagi asosiy falsafiy mezon sifatida namoyon bo'lishi aniqlandi. Texnologik taraqqiyot qanchalik tezlashmasin, insonni faqat ma'lumotlar yig'indisi, biometrik ko'rsatkich, reyting yoki prognoz obyektiga aylantirish axloqiy tafakkurning inqiroziga olib keladi. Shuning uchun sun'iy intellekt tizimlarida insonning noyobligi, xatoga yo'l qo'yish huquqi, izoh talab qilish imkoniyati, shaxsiy ma'lumotlar ustidan nazorati va ijtimoiy konteksti inobatga olinishi zarur. Bu natija texnologiya markazli yondashuvdan inson markazli yondashuvga o'tish zaruratini asoslaydi. To'rtinchi natija shundan iboratki, axloqiy tafakkur evolyutsiyasi ta'lim va tarbiya tizimida yangi vazifalarni shakllantirmoqda. Raqamli jamiyatda shaxs faqat texnologiyadan foydalanishni emas, balki uning ijtimoiy oqibatlarini anglashni, algoritmik tavsiyalarga tanqidiy munosabatda bo'lishni,

ma'lumotlar bilan mas'uliyatli ishlashni va raqamli muhitda insoniy munosabatlar madaniyatini saqlashni o'rganishi kerak. Demak, sun'iy intellekt etikasi mustaqil fan yoki qo'shimcha mavzu sifatida emas, balki falsafa, informatika, huquq, pedagogika, sotsiologiya va psixologiya bilan integratsiyalashgan ilmiy-ta'limiy yo'nalish sifatida rivojlanishi lozim. Beshinchi natija sifatida sun'iy intellekt davrida ijtimoiy ishonchning ahamiyati ortib borayotgani aniqlandi. Agar fuqarolar algoritmik tizimlar qanday ishlashini, ularning qarori qanday mezonlarga asoslanishini va xatolik yuzaga kelganda kim javob berishini bilmasa, raqamli institutlarga ishonch pasayadi. Shu bois axloqiy tafakkur evolyutsiyasi ochiqlik, tushuntirish, nazorat va jamoatchilik ishtirokini taqozo etadi. Natijada maqola sun'iy intellektni axloqiy jihatdan boshqarish uchun uch tayanch mezonni ilgari suradi: inson qadrini ustuvor qo'yish, algoritmik jarayonlarni shaffoflashtirish va javobgarlikni aniq taqsimlash.

Muhokama. Sun'iy intellekt davrida axloqiy tafakkur evolyutsiyasini muhokama qilishda xorijiy falsafiy adabiyotlarda ikki muhim yo'nalish o'rtasidagi polemika alohida ko'zga tashlanadi. Birinchi yo'nalishni Nik Bostrom qarashlari orqali ifodalash mumkin. Bostrom sun'iy intellektni insoniyat kelajagi uchun strategik xavf va nazorat masalasi bilan bog'laydi. Uning fikricha, inson aqlidan yuqori darajada ishlay oladigan tizimlar paydo bo'lsa, axloqiy muammo oddiy foydalanuvchi etikasi darajasidan chiqib, butun sivilizatsiyaning xavfsizligi, nazorat imkoniyati va qadriyatlarni mashina maqsadlari bilan moslashtirish muammosiga aylanadi. Bu yondashuvda axloqiy tafakkur ehtiyotkorlik, oldindan prognozlash va xavfni minimallashtirish bilan uzviy bog'lanadi. Bostrom uchun asosiy masala shundaki, insoniyat o'zidan kuchliroq texnologik tizim yaratgan taqdirda, bu tizim insoniy qadriyatlarni to'g'ri angelay oladimi yoki yo'qmi. Demak, uning pozitsiyasida sun'iy intellekt etikasi avvalo nazorat, xavfsizlik va qadriyatlarni moslashtirish muammosidir. Ikkinchi yo'nalishni Lusiano Floridi qarashlari orqali ifodalash mumkin. Floridi sun'iy intellektni faqat kelajakdagi superintellekt xavfi bilan emas, balki hozirgi axborot jamiyatining kundalik axloqiy tuzilmalari bilan bog'lab tahlil qiladi[9]. U "infosfera" tushunchasi orqali inson, ma'lumot, texnologiya va ijtimoiy institutlar birgalikda mavjud bo'lgan yangi axborot muhitini izohlaydi. Floridi uchun asosiy masala texnologiyani qanday qilib insonparvar, ekologik, ijtimoiy va mas'uliyatli axborot muhiti doirasida tashkil etishdir. Uning yondashuvida axloqiy tafakkur faqat xavfdan himoyalaniish emas, balki yaxshi raqamli jamiyat qurish, ma'lumotlar bilan adolatli munosabatda bo'lish va insonning raqamli muhitdagi huquqlarini himoya qilish vazifasi sifatida namoyon bo'ladi. Bostrom va Floridi o'rtasidagi konseptual farq shundaki, Bostrom sun'iy intellektning ehtimoliy kelajak xavflarini markazga qo'yadi, Floridi esa bugungi axborot muhitidagi real axloqiy munosabatlarga urg'u

beradi. Bostromning polemik kuchi shundaki, u insoniyatni beparvolikdan ogohlantiradi va texnologik taraqqiyotning oldindan nazorat qilinishi kerak bo'lgan jihatlarini ko'rsatadi. Floridining polemik kuchi esa shundaki, u sun'iy intellekt etikasi faqat favqulodda xavflar haqida emas, balki har kuni sodir bo'layotgan ma'lumotlar almashinuvi, raqamli identifikatsiya, shaffoflik, rozilik va ijtimoiy ishonch haqida ham ekanini asoslaydi. Maqolamiz nuqtai nazaridan bu ikki qarash bir-birini inkor etmaydi, aksincha, axloqiy tafakkur evolyutsiyasining ikki qatlamini ochib beradi: strategik xavfsizlik va kundalik raqamli mas'uliyat. Ushbu polemika asosida shuni aytish mumkinki, sun'iy intellekt davrida axloqiy tafakkur faqat "mashina inson o'rnini egallaydimi?" degan savol bilan chegaralanmasligi kerak. Asosiy masala "inson texnologiya bilan qanday axloqiy munosabat o'rnatadi?" degan savolda mujassam. Agar Bostrom bizni texnologik qudratning nazoratsiz o'sishi haqida ogohlantirsa, Floridi raqamli muhitning axloqiy sifatini yaxshilashga chaqiradi[10].

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, sun'iy intellekt davrida axloqiy tafakkur evolyutsiyasi insoniyatning texnologik taraqqiyotga moslashish jarayoni emas, balki inson qadrini yangi raqamli sharoitda himoya qilish, adolatni algoritmik tizimlar doirasida qayta asoslash va mas'uliyatni murakkab ijtimoiy-texnik tizimlar sharoitida aniqlashtirish jarayonidir. Sun'iy intellekt axloqiy tafakkurni bekor qilmaydi; aksincha, uni yanada murakkab, refleksiv va tizimli darajaga olib chiqadi. Endilikda axloqiy qaror nafaqat insonning ichki vijdoni, balki ma'lumotlar sifati, algoritm shaffofligi, institutsional nazorat, huquqiy kafolat va jamoatchilik ishonchi bilan ham belgilanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Toshpolatova Sh. M. Ethics of AI Technologies as a Task in the Training of Public Civil Servants in the Republic of Uzbekistan // International Journal of Philosophy. 2025. Vol. 13, No. 2. P. 84–88.
2. Muxtarova T. Sun'iy intellektning falsafiy-axloqiy muammolari // Worldview Horizons of Artificial Intelligence Development. Oriental Renaissance: Innovative, Educational, Natural and Social Sciences. 2025. P. 318–324.
3. Bostrom N. Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies. Oxford: Oxford University Press, 2014.
4. Floridi L. The Ethics of Information. Oxford: Oxford University Press, 2013.
5. Floridi L., Cows J. A Unified Framework of Five Principles for AI in Society // Harvard Data Science Review. 2019.
6. UNESCO. Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence. Paris: UNESCO, 2021.

7. Russell S. Human Compatible: Artificial Intelligence and the Problem of Control. New York: Viking, 2019.

8. Lutfullayeva Y. X. Sun 'iy intellekt va ta 'lim kelajagi–ai yordamida o 'qitishning afzalliklari va xavflari //Ustozlar uchun. – 2025. – T. 80. – №. 1. – C. 184-187.

9. Atayeva N. Sun'iy intellekt va jamiyat //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2026. – Т. 60. – №. 1. – С. 253-258.

10. Jalolov T. S. Sun'iy intellekt yordamida katta ma'lumotlarni qayta ishlash va tahlil qilishning samarali usullari //Ensuring the integration of science and education on the basis of innovative technologies. – 2024. – Т. 1. – №. 3. – С. 25-30.